

1-2

evropski forum

MESEČNIK ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

BROJ 1-2

JANUAR – FEBRUAR 2005.

GODINA TREĆA

TEMA BROJA:

ŠTA STVARNO MISLIMO O EVROPI

- ❖ Popularnost Evropske unije
- ❖ Ko je za Evropu, a ko protiv
- ❖ Koliko poznajemo Evropsku uniju
- ❖ EU u medijima

Objavljeno kao dodatak
nedeljnika **VREME**
br. 738 od 24. februara 2005.

Vrednosti kao granice Evrope

“Godina 2004. mogla bi u knjigama istorije da bude upamćena kao godina najvećeg proširenja Evropske unije. Deset država pristupilo je Uniji, a još dve završile su pregovore o pristupanju.

Ali, to nije bio jednokratni događaj. Tokom svoje poluvekovne istorije, Unija se pet puta proširivala, a taj proces će se nastaviti. Odluke donete krajem 2004. da se otpočinu pregovori sa Turskom i Hrvatskom o pristupanju EU-u jasan su dokaz za to. Nadam se da će do kraja mog mandata na mestu komesara za proširenje i mnoge druge zemlje u regionu biti bliže Evropskoj uniji. Moj cilj je da 2009. u Uniji bude oko 27 država, uz zemlje Zapadnog Balkana, uključujući naravno i Srbiju i Crnu Goru, zajedno sa Turskom, već uveliko na putu ka Evropskoj uniji, izvršavajući rigorozne reforme.

Proširenje spada u jednu od najuspešnijih politika Unije. Ona progresivno širi svoju zonu mira i demokratije diljem evropskog kontinenta. Nakon ulaska deset novih članica u maju, EU se sada prostire od Atlantika do Karpata, od severne Laponije do istočnih obala Mediterana. Često me pitaju gde se nalaze konačne granice Evrope. Moj odgovor glasi da se mapa Evrope nalazi u glavi, ne

na zemlji. Geografija daje okvire, ali u osnovi su vrednosti ono što čini granice Evrope. Proširenje EU-a je pitanje širenja evropskih vrednosti, a najosnovnije od njih su sloboda i solidarnost, tolerancija i ljudska prava, demokratija i vladavina zakona.” (Oli Ren, komesar za proširenje EU-a, u govoru predstavnicima građanskog društva u Beogradu, “Danas”, 7. 2. 2005)

“Savjetujem vašim političarima, na temelju našeg iskustva, da kao prvo, ostvarivanje punopravnog članstva u Europskoj uniji odrede kao strateški cilj, oko kojeg treba postići nacionalni konsenzus, a zatim postavite

vremenski okvir unutar kojeg treba ostvariti moment reformskih poteza za ostvarivanje tog strateškog cilja. Ono što mi nismo uspjeli učiniti, a od iznimne je važnosti, jest na samom početku procesa napraviti nacionalnu strategiju približavanja EU-u, te započeti s izradom analiza učinaka u najvažnijim područjima gospodarstva kako bi se stekla jasna slika o koristima i troškovima cijelog procesa.” (Kolinda Grabar-Kitarović, hrvatska ministarka za evropske integracije, “Danas”, 4. 2. 2005)

Napred u prošlost

“Održavanjem prosečne stope rasta bruto društvenog proizvoda od 4,5 odsto, koju smo imali od 2000. godine do danas, Srbija bi tek za 16 godina dostigla nivo društvenog proizvoda ostvaren 1989. godine.” (Dr Petar Đukić, ekonomista, “Politika”, 4. 2. 2005)

“Poređenja radi, pre 15 godina, po ekonomskim pokazateljima Hrvatska je bila 20 odsto uspešnija od Srbije, a Slovenija 55 procenata. Danas je Hrvatska dva puta, a Slovenija čak tri i po puta ispred nas. Ovi podaci su alarmantni. Nisam, međutim, primetio da su se zbog njih zabrinuli oni koji treba o tome da brinu.”

(Miroslav Mišković, predsednik Delta holdinga, “Politika”, 4. 2. 2005)

“I kada nismo zajedno, uvek ćemo biti zajedno, jer su to dve veoma povezane države, po svim osnovama. Međutim, ako razvoj posmatrate bez emocija i krajnje ekonomski i pragmatično, idealni odnosi su ‘čist račun – duga ljubav’. Dve nezavisne države, koje normalno saraduju, i koje imaju svoje evropske puteve. Korektni odnosi pozitivne konkurencije na putu evropskih integracija, kao i sa svim drugim susedima. Jednom, kada se opet svi nađemo u EU-u, prihvat ćemo svi pravila ‘Velikog evropskog kluba’. Do tada, svako treba da ima svoj put i da spro-

vodi svoju evropsku agendu. Tako je, ja mislim, najbolje.” (Gordana Đurović, crnogorska ministarka za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije, “Novosti”, 13. 1. 2005)

da objasni razloge za njeno obaranje. Ukoliko do kraja marta uspemo da pokrenemo ubrzani proces pristupanja EU-u, ne vidim nijednu ozbiljnu prepreku da vlada ne odradi pun mandat do proleća 2008. godine. Mnogi salonski analitičari i jalovi teoretičari ne mogu da zamisle da će Srbiju u EU uvesti vlada u kojoj su Koštunica i Velja Ilić, kao što niko nije verovao da će HDZ uvesti Hrvatsku u EU, ali upravo će se to dogoditi. Naravno, uz nesebičnu pomoć nas iz G17 plus.” (Mladan Dinkić, ministar finansija u Vladi Srbije, “Politika”, 31. 1. 2005)

Srbijin izbor

“Kakav izbor ima Srbija? Izbor koji se nadam da će Srbija napraviti jeste da će postati član Evropske unije, da će dostići ono što je Slovenija već postigla, da će se vratiti na put ka Evropi brzinom kojom to radi Hrvatska. To je ono što bih voleo da vidim. Da li postoji alternativa? Pogledajte po Evropi i videćete da je van EU-a jedino nekoliko veoma bogatih zemalja – Norveška i Švajcarska. A koliko ja znam, Srbija još uvek nije pronašla naftu. Tako da još jedino ostaje Belorusija, koja je zarobljena u prošlosti, siromaštvu i tiraniji. I bilo bi užasno da se Srbija vrati na to, užasno i ovde za nas u ostatku Evropske unije. Poslednjih nekoliko meseci čitam dosta o Srbiji i znam koliko je to posebna kultura i nacija. Zaslužujete mnogo više nego da budete zarobljeni u XIV veku. (...)

Mislim da ako bi vaši političari objasnili da je došlo vreme za smisleni dogovor o Kosovu, kao prvo, i kao drugo, ako bi odgovorili na zahteve Tribunala, dakle, ako bi vaši političari preduzeli ova dva koraka, vi biste transformisali svoj odnos sa ostatkom sveta. Siguran sam da bi takav politički zaokret doneo naj-

više koristi vašoj ekonomiji, ali i neke druge povoljnosti za Srbiju.” (Kristofer Paten, bivši komesar za spoljnu politiku EU-a, a sada kopredsedavajući odbora Međunarodne krizne grupe, “Danas”, 29–30. 1. 2005)

“Beograd će pitanje potpune saradnje s Haškim sudom rešiti i pre kraja marta i odmah dobiti pozitivnu studiju o izvodljivosti za pridruživanje Evropskoj uniji i brzo ući i u Partnerstvo za mir. To će biti ohrabrenje demokratskim snagama i prvi korak ka stabilnosti zemlje, koji će privući strane investicije, narodu dokazati valjanost ‘evropskog puta’ Srbije i Crne Gore. Time će se poništiti propaganda opasnih snaga bivšeg Miloševićevog režima, protivnika saradnje s Evropom i Amerikom, koje Srbiju guraju u izolaciju i nesreću, sa svim tragičnim posledicama.”

(Vuk Drašković, ministar spoljnih poslova SCG, posle razgovora sa čelnicima Evropske unije u Briselu, Beta, 1. 2. 2005)

“Šansa ove vlade je upravo u tome što nije opterećena dužinom opstanka i siguran sam da što budemo imali više pozitivnih rezultata i sama opozicija će imati sve više teškoća

Dva ne i dva da

Nevladin sektor i mediji mogu, samoinicijativno ili uz podršku, da pomognu u promovisanju evropske opcije (kao što mogu i da odmgnu), ali vlada mora da bude odgovorna za njenu ukupnu sudbinu

PIŠE: DR JOVAN
TEOKAREVIĆ

Samim tim što ste rešili da pročitate ovaj tekst, u mesečniku sa nazivom "Evropski forum", i što ste kupili nedeljnik "Vreme", postoji velika verovatnoća da ste proevropski orijentisani, kako se to obično kaže. Vi to, sva je prilika, i ne križete i čak ste spremni da možda i druge ubeđujete u ispravnost svog stava. To vam, takođe, nije preterano teško, jer ste sigurno i bolje obavješteni o evropskim integracijama od mnogih drugih u našoj zemlji.

Ti drugi, međutim, o ovoj temi imaju mnogo manje informacija, nisu zainteresovani za nju, ali su istovremeno ubedljiva većina. Ne, nisu oni protiv ulaska Srbije u Evropsku uniju, naprotiv: tri četvrtine stanovnika naše republike kaže da to hoće, kad ih anketari pitaju, a i većina glasača svake naše parlamentarne partije želi isto to. Zašto je onda za rezoluciju o pridruživanju Uniji u oktobru 2004. glasalo samo 129 od ukupno 250 poslanika Skupštine Srbije? I zašto smo, i dalje, u poslednjem vagonu voza za Brisel?

Realizam građana

Upravo o tome govorimo na narednim stranicama. Iz šume statističkih podataka koje vam nudimo treba izdvojiti nekoliko ključnih nalaza. Pre svega, nema ničega čudnog i specifično srpskog u tome da se na ovom početnom stadijumu evropske integracije naše zemlje građani gotovo instinktivno – i bez mnogo obavještenja i zainteresovanosti – u natprosečnom broju opredeljuju za EU. Neće biti ni neuobičajeno ni tragično što će se procenat evroatentuzijasta sigurno smanjivati dok putujemo u pravcu Brisela. Na strani 15 videćete dramatičan pad EU groznice u Hrvatskoj, upravo u vreme najvećih uspeha ove zemlje u integracijama.

Kada umesto na opšta i neodređena, građani u anketama odgovaraju na konkretna pitanja u vezi sa cenom pristupanja Uniji, već sada se može uočiti takođe uobičajeno raslo-

javanje svih onih kojima se EU u načelu sviđa kao ideja. Najveći broj njih nije spreman da u zamenu za tu ideju država u Hag pošalje optužene za ratne zločine, drugi se plaše da će zbog povećane konkurencije ostati bez posla ili bez monopolskog položaja, treći ne znaju strane jezike i nikada nisu osetili "ni miris ni ukus" te unije (kao, na primer, 70 odsto naših studenata koji nikada nisu bili u inostranstvu).

Monstruozno je, isto tako, osuđivati ili ismevati građane što u Evropsku uniju hoće zbog većih plata ili zato što "da" za Uniju izgleda automatski znači "ne" novim ratovima kojih smo siti i presiti. Zar to nisu i najuspešniji reklamni slogani same Unije i zar to nisu očekivali i oni koji su u Uniju već ušli? U korist građana treba navesti i da su oni – prema svim istraživanjima javnog mnjenja – u zavidnoj meri realistični. To se ne odnosi samo na očekivani "bolji život" od članstva u EU-u već i na to koliko smo daleko od nje. Suprotno optimističkim, tj. glupim i kontraproduktivnim, obećanjima političara, stanovništvo sada (za razliku od pre samo neku godinu) realno procenjuje da nam se vrata tog "obećanog raja" neće skoro otvoriti. Teško dostižni cilj onda, naravno, destimuliše i rađa otpor i inat.

Ovaj realizam je, međutim, tek deo – i to, možda, ne najvažniji – čitavog skupa stavova naših građana, koji su međusobno protivrečni. Nisu samo srpski mozgovi takvi, naravno, ali smo ovde već na terenu specifičnom za ovu zemlju, jer su na stavove uticala specifična individualna i kolektivna iskustva iz naše bliže i dalje prošlosti. Zatvaranje očiju pred činjenicom da su države Evropske unije učestvovali i u bombardovanju i u sankcijama protiv nas (što je osnov za uobičajeno nepoverenje u njihove dobre namere) neće pomoći nikome, a najmanje zagovornicima naše integracije upravo sa tim zemljama. Stvar je, međutim, komplikovanija, jer se naš deo priče i odgovornosti iz ove nedavne istorije i dalje zvanično priča na isti način kao u vreme Miloševića. Ni prethodna ni ova vlada nisu daleko odmakle u samokritičkom suočavanju sa bli-

skom nam sopstvenom prošlošću. Nije zato ni čudo što građani ne žele da povežu pridruživanje Evropskoj uniji sa potrebom da se na sve načine, pa i preko Haškog suda, namiri pravda zbog velikih i stvarno počinjenih zločina u njihovo ime.

Šta dalje?

Kako se u takvoj situaciji može popraviti rejting evropske opcije za Srbiju? Predlažem dva "ne" i dva "da". Ideja pristupanja Uniji ne sme se, pre svega, "prodavati" stanovništvu kao što se to radi u reklamama prehrambenih ili kozmetičkih proizvoda. Umesto lako dostižnog i uglavnom ličnog zadovoljstva, evropska integracija zahteva mnogo rada i odricanja, ali i mnogo veće dobitke, za većinu, i to ne odmah. Ni cenu ni rok ne treba kriti, jer su oni mnogo manji od očekivanog dobitka, a o njemu je najviše reč.

Drugo "ne" odnosi se na odbacivanje nasilnog i nedemokratskog "nametanja Evrope" stanovništvu. Koliko god da traje, i koliko god da bude komplikovan, ceo proces evropske integracije mora da bude sve vreme savršeno legitiman, tj. uvek mora da se poštuje volja građana. Ako te volje eventualno ne bude u većinskom obliku samo u Srbiji od svih evropskih zemalja, krivicu moraju da snesu vlade tako što će u opoziciji da sačekaju narednu priliku.

I tu dolazimo do dva "da". Nevladin sektor i mediji mogu, samoinicijativno ili uz podršku, da pomognu u promovisanju evropske opcije (kao što mogu i da odmgnu), ali vlada mora da bude odgovorna za njenu ukupnu sudbinu. Specifičnost evropske integracije je u tome što ona podrazumeva promene ukupnog ekonomskog, pravnog i političkog sistema, pa se za integraciju – ili protiv nje – radi i kad se donosi zakon o otpadu, i kad se u ove svrhe organizuje državna administracija, i kad se neodgovorno zvanično lamentira o našoj posebnosti i ugroženosti.

Na kraju, nema pomaka bez uključivanja što većeg broja građana i njihovih organizacija u ovaj proces. Bolja informisanost građana treba da raste sa približavanjem Srbije članstvu u EU-u, a samo pridruživanje će biti uspešno i brzo samo ako javnost bude u stanju da razume taj proces, podrži ga i u punoj meri učestvuje u njemu. Pretpostavka za to je shvatanje interesa države i građana za pridruživanje Uniji, kao i shvatanje veze između tog cilja i sredstava koja vode ka njemu.

Autor je docent na Fakultetu političkih nauka i direktor BeCEI-a

EU na srpskom političkom jelovniku

Trećina građana Srbije koji su za pristupanje Evropskoj uniji protivi se izručenju haških optuženika, što znači da jedna petina biračkog tela ima takav protivrečan stav. Od svih partija najudaljeniji od evropskih ideja su socijalisti: najbrojniju kategoriju među njima čine evroskeptici (47 odsto) i evrofobični (41 odsto), a evroentuzijasta uopšte nema

PIŠE: DR SRBOBRAN BRANKOVIĆ

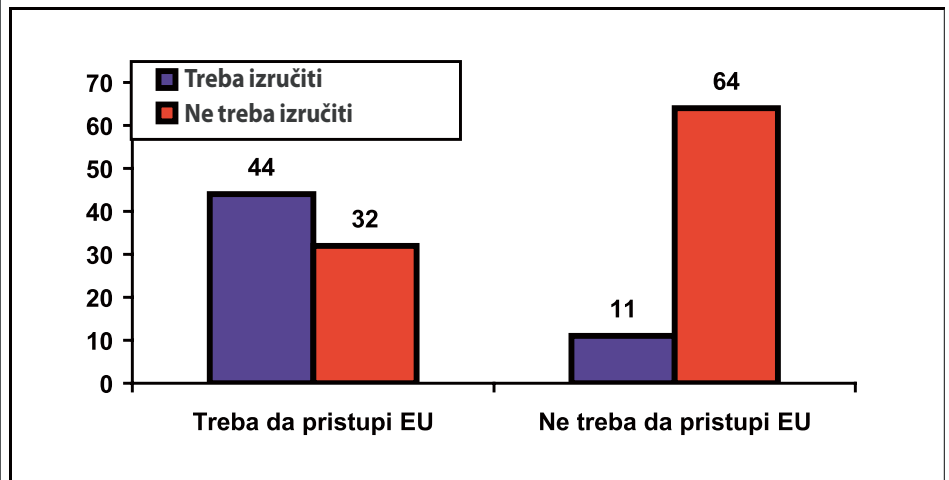
Rutinski postavljeno pitanje o Evropi u istraživanjima javnog mnjenja u Srbiji najčešće glasi "Da li naša zemlja treba da pristupi Evropskoj uniji?", s tim što se ono pojavljuje u više formula-cija sličnog značenja. Na ovako postavljeno pitanje obično se dobija oko tri četvrtine (između 72 i 76 odsto) potvrđenih odgovora, dok je tek svaki deseti odgovor određen (između osam i 12 odsto).

Međutim, i prostim poređenjem stavova o saradnji s Haškim sudom i onima o potrebi integracije sa Evropom, zapažamo da je visoka opredeljenost za približavanje Evropskoj uniji u neskladu sa stavovima o Hagu. Budući da se ta saradnja uzima kao uslov za samo pokretanje procesa približavanja evroatlantskoj zajednici, s razlogom se ukazuje na protivrečnost u većinskom stavu da treba težiti toj integraciji i takođe da ne treba prihvatiti neke zahteve Suda.

Istina je da broj pristalica izručenja optuženih raste, ali i da je protivnika izručenja još uvek više nego onih koji ga prihvataju. O tome govori *grafikon 1*.

Javno mnjenje, naravno, nije isto što i individualno mišljenje (gde bi se nekonzistentnosti i protivrečnosti smatrale logički nedopustivim), pa je moguće da različiti slojevi druš-

2. Dva ukrštena pitanja: "Da li bi naša zemlja trebalo da radi na priključenju EU-u?" i "Da li bi trebalo izručiti Mladića Haškom sudu?"

tva zauzimaju oprečne stavove. Kad je reč o odnosu prema Evropi, jasno je da postoje i mnogi pojedinci koji zauzimaju protivrečne stavove. Na pitanje da li naša zemlja treba da radi na priključenju Evropskoj uniji oni odgovaraju potvrdno, a na pitanje o Hagu (koje, drugim rečima, glasi: da li bi naša zemlja trebalo da ispuni uslove za pristupanje Uniji) odgovaraju negativno. *Grafikon 2* pokazuje da se trećina onih koji su za EU protivi izručenju, što će reći da otprilike jedna petina biračkog tela ima takav protivrečan stav.

Ovde očito postoji nesklad između želja i motiva s jedne strane, i spremnosti da se pla-

ti tražena cena s druge strane. Standardno pitanje: "Da li bi naša zemlja trebalo da pristupi EU-u?", ne opisuje na pravi način odnos građana naše zemlje prema Evropi. Zato je tokom prošle godine u našim istraživanjima ponuđen razudjeniji opis stavova o ovom problemu. Evo kako je glasilo pitanje:

"Dole navodimo nekoliko karakterističnih mišljenja o Evropi, odnosno o Evropskoj uniji i potrebi integracije naše zemlje s njom. Moli-mo vas da o svakom od tih stavova pažljivo razmislite i kažete nam koji je od njih najbliži vašem stavu o Evropi i Evropskoj uniji."

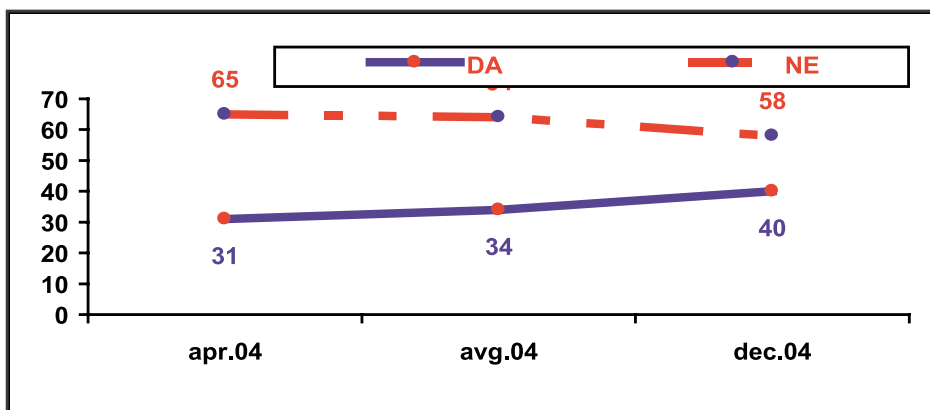
1. Meni je Evropa veoma bliska i mislim da svim silama treba da radimo na priključenju njoj, što podrazumeva i ispunjavanje svih uslova koje ona postavlja." Ovakav stav označili smo kao evroentuzijizam.

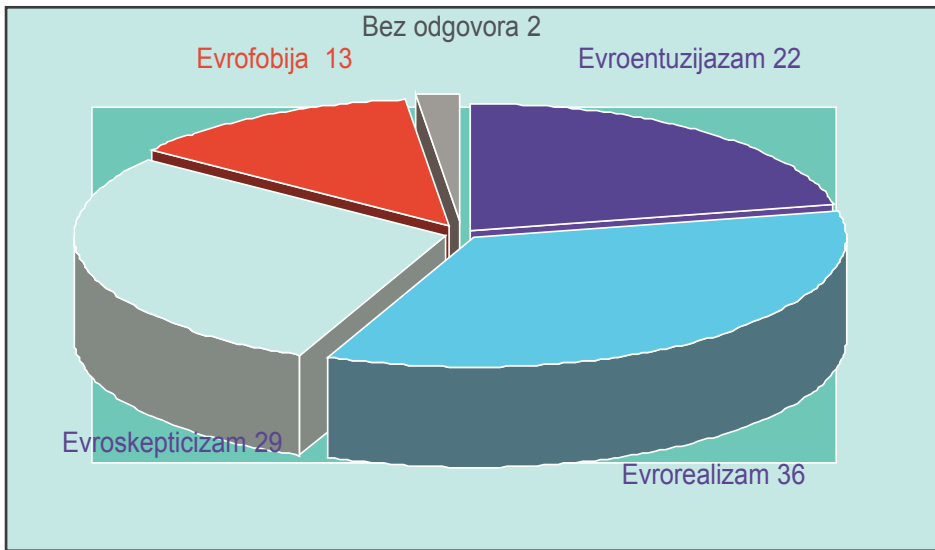
2. "Ne mogu reći da mi je Evropa naročito bliska, ali smatram da je integracija u Evropsku uniju neophodnost i da zato moramo da radimo na tome." Ovo smo nazvali real-politički evropeizam, skraćeno evrorealizam.

3. "Ja sam sumnjičav prema namerama Evrope i Zapada uopšte i mislim da na eventualnoj integraciji u njene strukture treba raditi vrlo oprezno i bez žurbe." Ovakva pozicija je označena kao evroskeptizam.

4. "Integracija sa Evropom bi značila dominaciju evropskih i drugih moćnika nad našim

1. Da li bi generala Mladića trebalo izručiti Haškom sudu?

Stavovi građana Srbije o Evropi, avgust 2004.

narodom; Srbija ne pripada tom svetu i mi zato treba da negujemo naše tradicionalne vrednosti, a da se manemo jurnjave za Evropom." Ovo je nazvano evrofobija.

S obzirom na to da je procenat evrofobičnih gotovo jednak procentu onih koji sa "ne" odgovaraju na pitanje: "Da li bi naša zemlja trebalo da radi na pristupanju EU-u", lako se može videti da se nijanse u stavu prema Evropi pojavljuju samo među onim ispitanicima koji se izjašnjavaju kao pristalice pristupanja Evropskoj uniji.

Pogledajmo na *grafikonu 3.* kako na približavanje Evropi gledaju pristalice pojedinih stranaka i kakvi su ideološki stavovi onih koji su za i protiv pristupanja Evropskoj uniji.

Već na prvi pogled se može videti da su pristalice svih stranaka u značajnoj većini za pristupanje Evropskoj uniji, kada se taj stav meri jednostavnim pitanjem tipa "da" ili "ne". Najviše protivnika pristupanja EU-u ima među onima koji glasaju za SPS i SRS, ali oni čine svega četvrtinu pristalica ovih stranaka.

Prave razlike među strankama uočavaju se kad se stav prema EU-u iskaže na pomeutoj četvorostepenoj skali. Zanimljivo je da najviše (44 odsto) evroentuzijasta ima među pristalicama G17 plus, i oni su dominantna grupacija u ovoj kategoriji birača. Na drugom mestu (42 odsto) su evrorealisti, dok se preostale dve kategorije pojavljuju u zanemarljivom procentu.

Među pristalicama DS-a najbrojniji su evrorealisti (42 odsto), a tek nešto manje ima evroentuzijasta (37 odsto).

U onom delu biračkog tela koje podržava DSS dominiraju evrorealisti (51 odsto), svaki četvrti (24 odsto) spada u kategoriju evroskeptika, a 17 odsto čine evroentuzijasti.

Pristalice Pokreta Snaga Srbije najviše se grupišu u dve srednje kategorije: 37 odsto evrorealisti, 26 odsto evroskeptici, uz to ima 20 odsto evroentuzijasta i 16 odsto evrofobičnih.

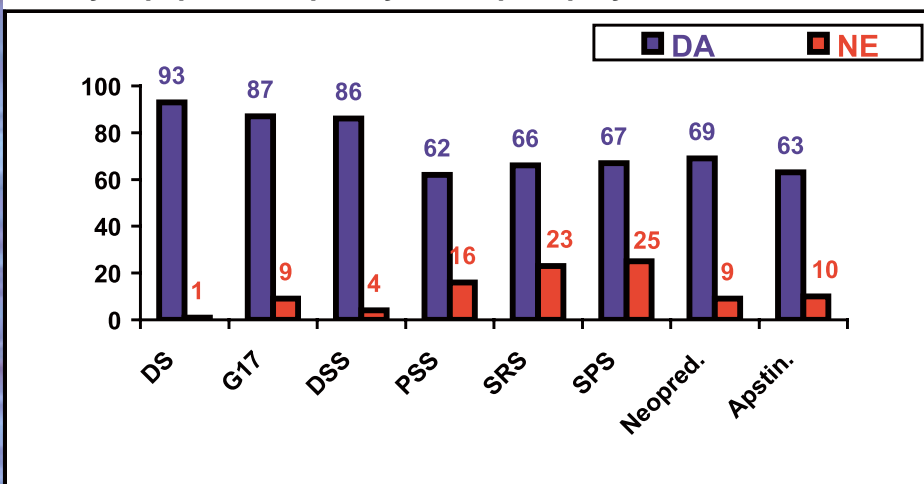
Iako smo videli da su dve trećine radikala takođe za pristupanje Evropskoj uniji, intenzitet njihovog prihvatanja tog cilja je sasvim drugačiji nego u slučaju ostalih stranaka: čak 41 odsto pristalica SRS-a spada u kategoriju evroskeptika, 31 odsto su po stavu evrofobični, 20 odsto evrorealisti, a tek 8 odsto evroentuzijasti.

Najudaljeniji od evropskih ideja su socijalisti: najbrojniju kategoriju među njima čine evroskeptici (47 odsto) i evrofobični (41 odsto), evroentuzijasta uopšte nema, a evrorealisti čine 12 odsto pristalica SPS-a.

Intenzitet prihvaćenosti evropskih ideja, kako pokazuju odgovori naših ispitanika, u velikoj meri zavisi od straha od političke i socijalne cene koja se mora platiti za približavanje zemlje evroatlantskoj zajednici. Građani koji su spremniji za prihvatanje novih pravila igre u većoj meri prihvataju i evropske ideje.

Autor je direktor Medium Gallupa i profesor Univerziteta Megatrend u Beogradu

3. Partijska pripadnost i opredeljenost za pristupanje EU-u

Za bezbolnu integraciju

Tranziciono strpljenje je umnogome potrošeno, a očekivanja građana su velika. Najmanje popularno jeste tražiti od njih da se dalje odriču i uzdržavaju radi bolje budućnosti. Ipak, nijedna ideja nije tako široko podržana i neosporavana u javnosti kao što je ideja evropskih integracija

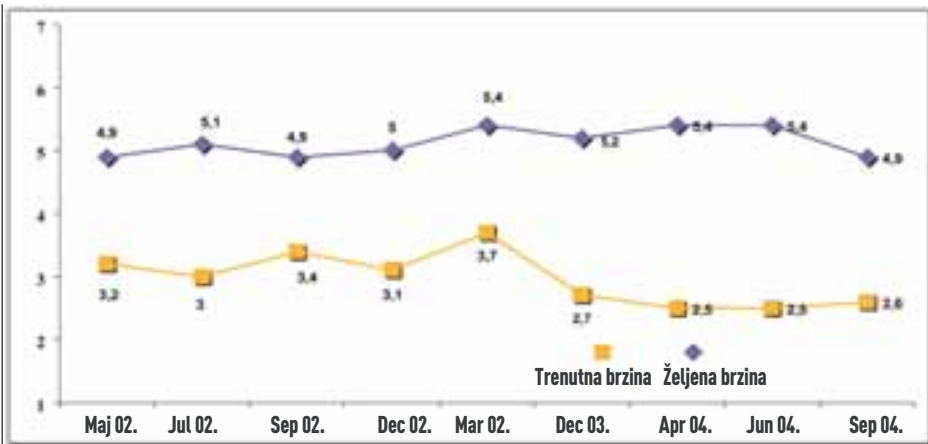
PIŠE: IRIS ŽEŽELJ

Od juna 2002. godine u Srbiji se kvartalno proverava (pro)evropsko raspoloženje javnog mnjenja. U zemljama osnivačima Evropske zajednice/unije ovakva testiranja rade se više od 30 godina. Teme i uzorak vremenom

su se usložnjavali i rasli, a uporedo sa uključivanjem novih članica, težište istraživačkih interesovanja postaje stav starih prema novim članicama i obrnuto. Obrazac po kojem se menja raspoloženje u zemljama kandidatima iznenađujuće je stabilan i potvrđuje se pojedinačno gotovo u svakoj zemlji: evroeuforija – racionalna očekivanja – razočaranje. Termin “evrobluz” koristi se da bi se opisao porast pesimizma i broja skeptika neposredno pre ulaska u Uniju. Gde se u tom procesu mi nalazimo, kakvi su opšte raspoloženje u populaciji i očekivanja od budućnosti?

KADA I KAKO: Iako zvanično označen kao nacionalni prioritet, ulazak u EU u percepciji naših građana još je veoma daleko, a njihove lične prognoze su prilično uzdržane. Četvrtina populacije očekuje da će se proces priključenja završiti do 2010. godine, 40 odsto istu stvar očekuje do 2015, dok je dodatnih 30 odsto još opreznije (2015. i kasnije). Razlika između želja i stvarnosti veoma je velika: brzina kojom se kao država krećemo ka EU-u u svim merenjima mnogo je niža od one koju građani priželjkuju. Ako treba to svoje nezadovoljstvo da izraze u brojkama, građani realni tempo priključenja ocenjuju u proseku sa 2,5-3,5 (na skali sa maksimumom 7).

Ovakav pesimizam se, izgleda, zasniva samo na intuiciji: 80 odsto građana Srbije misli da je naša država već kandidat za ulazak u Uniju, a formalni koraci koji tome prethode potpuna su nepoznanica. Da su ljudi svesni te velike praznine u znanju, govore i ocene koje sebi daju na temu EU-a: gotovo polovina ocenjuje sebe jedinicom ili dvojkom. Poznatost evropskih institucija u našoj zemlji upadljivo je niža u poređenju sa zemljama novim članicama ili kandidatima, što ostavlja veliki prostor za dodatnu edukaciju (prepoznavanje institucije je

Graf. 1: PROCENA PROSEČNE I ŽELJENE BRZINE KRETANJA NAŠE ZEMLJE KA EVROPSKOJ UNIJI
Izvor: SMMRI 2002-2004.

prvi korak, a tek sledi upoznavanje sa njenom osnovnom delatnošću i nadležnostima).

Klima opšteg nepoverenja u institucije, koja je jaka u domaćem javnom mnjenju, odražava se i na procenu poverenja u međunarodne i evropske institucije, s tim što prefiks “evropski” izgleda da ipak nosi pozitivniju konotaciju. Tako se NATO uvek nađe na dnu ove lestvice (u proseku samo pet do deset odsto populacije ima poverenje u NATO kao instituciju). Međunarodni sudovi svih vrsta takođe se sistematski nisko kotiraju. Evropska unija je u ovom kontekstu najpozitivnije ocenjena (36 odsto u jesen 2004), iako je u odnosu na prethodna merenja ovo značajan pad (prema

podacima iz juna 2004. više od polovine građana izjavljivalo je da ima poverenja u EU kao instituciju).

Prema ovim procenama mi smo najskeptičnija zemlja u regionu, a i u konkurenciji sa novim članicama EU-a (jedino Poljaci u poslednjem merenju imaju manje poverenja u EU od nas, a ne zaboravimo koliko smo još daleko od faze “evrobluza”). Poređenja radi, u Rumuniji i Bugarskoj poverenje u EU kreće se između 65 i 70 odsto.

ŠTA NAM ZNAČI EU: Druga strana ove priče jeste značajna pozitivna uloga ideje Evropske unije u sistemu verovanja građana Srbije: ona ipak ostaje *jedini* značajan gene-

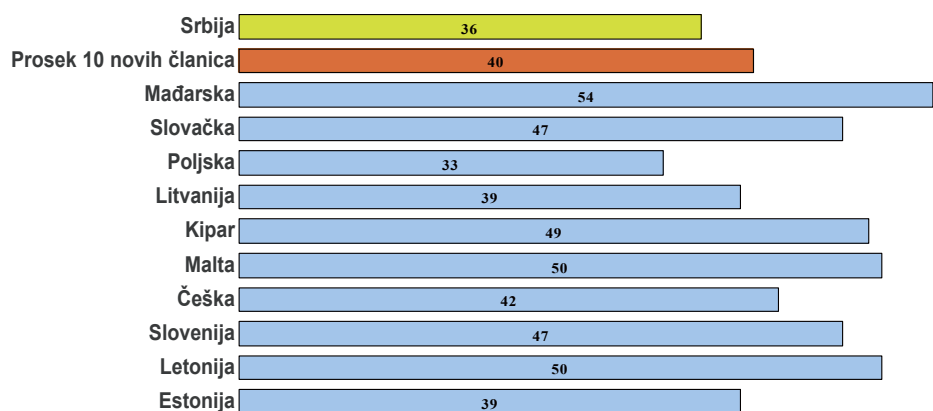
Graf. 2: POVERENJE U EVROPSKE I MEĐUNARODNE INSTITUCIJE U PROTEKLE DVE GODINE
Izvor: SMMRI 2004.

rator optimizma. Prve asocijacije na pomen EU-a su kvalitetniji život, bolji standard, mogućnost putovanja. Iako dominiraju pozitivne asocijacije, negativne takođe pokazuju izvesnu izdržljivost: nepoverenje, stalni ultimatum, nepravedna politika i previsoki zahtevi i dalje su za jedan broj ljudi (ispod pet odsto) prva pomisao u vezi sa EU-om.

Dva su se pitanja pokazala kao veoma praktična u ovom praćenju trenda: procena opšte koristi (koristi za državu) i procena lične koristi (za pojedinca) od pristupanja EU-u. Očekivano, ove dve procene su u tesnoj vezi: oni koji očekuju ličnu korist, očekuju i korist na opštem planu (stariji, manje obrazovani građani pesimističniji su u obe prognoze). Postoji, međutim, i razlika koja se sistematski ponavlja: korist za državu uvek se čini većom nego dobit na ličnom planu. Dakle, izvestan broj stanovnika Srbije svestan je da neće biti dobitnici u integracijama, ali ono čemu se nadaju jeste poboljšanje opšteg stanja u zemlji.

Druga važna stvar je posebna veza Evrope i mladih: 60 odsto građana Srbije na pitanje "Šta za vas lično znači Evropa?" odgovara: "perspektiva mladim ljudima". Svi ostali domeni

GRAF. 3: POVERENJE U EVROPSKU UNIJU MEĐU NOVIM ČLANICAMA

Izvor: SMMRI 2002–2004.

uticaja Unije znatno ređe su prvi izbor. Tu se još nađu i: mogućnost putovanja (11 odsto) i zapošljavanja (četiri odsto), dok za manji deo javnosti (oko tri odsto) Evropa predstavlja pretnju, pre svega za gubitak nacionalnog identiteta.

Očekivanja građana su u velikoj meri konkretna i jednosmerna: olakšavanje svakodnevnog života, rešavanje problema nezaposlenosti i porast standarda. S druge

strane, nisu preterano zainteresovani da sami utiču na život Unije: pravo na učešće na evropskim izborima nalazi se na dnu liste direktne koristi.

Najmlađi deo populacije (15–29 godina) nada se da će lično moći da iskoristi pravo na rad i boravak u zemljama EU-a, dok su ovi isti mladi ljudi znatno manje od opšte populacije zabrinuti zbog gubitka nacionalnog identiteta.

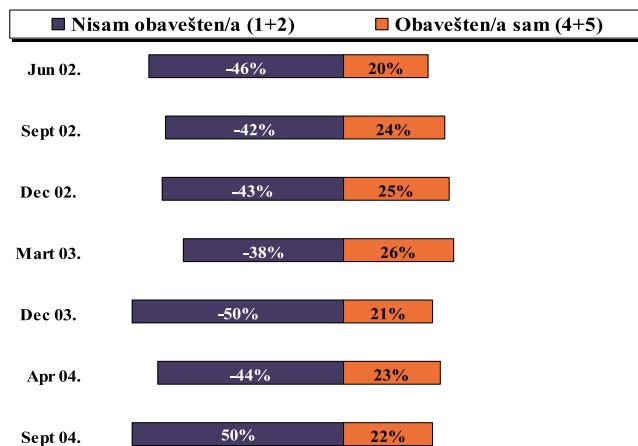
DOBITNICI I ONI DRUGI: Kada govorimo o dobitnicima u procesu evropskih integracija, postoje dve vrste pitanja: "Ko će profitirati od ulaska u EU?" i "Da li ću to biti ja?". Prvo, koga većina vidi kao dobitnike? Na vrhu liste u svim merenjima nalaze se vlasnici kapitala: direktori privatnih firmi (80 odsto) i krupni biznismeni (76 odsto). Slede stručnjaci, oni koji govore strane jezike, kao i svi mladi ljudi. Da li po kriterijumu "kvalifikovanosti" ili nekom drugom, ovde se uvek nađe i politička

će članice Unije. Strahovi "velikih" sasvim su drugačiji: njihovi građani se pribijavaju, pre svega, premeštanja poslova u zemlje sa jeftinijom radnom snagom i prevelikih ulaganja od strane bogatijih zemalja.

Analize pokazuju da kod građana Srbije postoje dva glavna izvora strahova: prvi je strah od gubitka lične perspektive (pad standarda, porast nezaposlenosti i, na opštem nivou, prevelik trošak za državu), a drugi jedan opštiji strah u vezi sa kulturnom

poslove (na republičkom i saveznom nivou) i republička vlada (ostale savezne institucije su u očima građana manje relevantne).

Koliko javnost zaista zna o konkretnim aktivnostima ovih institucija u domenu evropskih integracija? Ako je suditi po proceni samih građana – ništa ili vrlo malo (ovako odgovara između 40 i 50 odsto populacije). U ispitivanjima javnog mnjenja prava je retkost da se neobaveštenost ovako masovno "priznaje", pa

GRAF. 4: KOLIKO GRAĐANI ZNAJU O AKTIVNOSTIMA RUKOVODSTVA NA PRIKLJUČENJU EU-U
Izvor: SMMRI 2004.

elita. Penzioneri, odnosno starija populacija, sistematski se opažaju kao socijalne grupacije koje će imati najmanje koristi u ovom procesu (u proseku oko 20 odsto).

Demografski profil onih koji *sebe* vide kao dobitnike odgovara percepciji većine i prilično je stabilan u svim merenjima: to je mladi, obrazovaniji, urbani deo populacije. Na dnu liste (oni koji očekuju više štete nego koristi na ličnom planu) našli su se penzioneri, domaćice, niskoobrazovani i najstariji ispitanici. Postoje i regionalne razlike: optimisti su najbrojniji u Beogradu, sledi Vojvodina, a zatim centralna Srbija. Sve ove demografske razlike uvek su izraženije u proceni lične koristi od EU-a, a dosta se nivelišu u proceni opšte koristi i naročito u glasanju na eventualnom referendumu.

STRAHOVI: Koliko i od čega strahuju naši građani kad je reč o priključivanju Evropi? I pored još snažne podrške evropskim integracijama, vremenom postaju sve jasniji strahovi od različitih vidova tog procesa: u poslednjem merenju iz septembra 2004, skoro polovina opšte populacije strahovala je da je ulazak u EU prevelik trošak za našu zemlju (u proleće 2003. tako je mislilo 31 odsto građana). U porastu su i strahovi od gubitka nacionalnog identiteta (43 odsto) i sve manje upotrebe našeg jezika (42 odsto). Sve su to strahovi karakteristični za "male zemlje" kandidate ili budu-

asimilacijom i mogućim gubitkom nacionalnih odrednica (jezika i kulture). Ako je, međutim, kulturna integracija opažena kao dvosmerna, i o posledicama se misli drugačije: tako se uključivanje novih, slovenskih kultura u EU vidi kao pozitivan proces koji "obogaćuje kulturni život Unije".

PROŠIRENJE EU-a: Proces proširenja EU-a ima u našem javnom mnjenju isključivo pozitivne konotacije: porast broja članica naši građani vide kao mogućnost da raste i uticaj Unije u svetu, kao veći mir i sigurnost na geografskom području Evrope. Sedam od deset građana smatra da je "prirodno da naša zemlja bude članica" i da "imamo mnogo toga da ponudimo EU-u". Dakle, u percepciji naše populacije, proširenje je "proces bez mana", koji donosi obostranu korist.

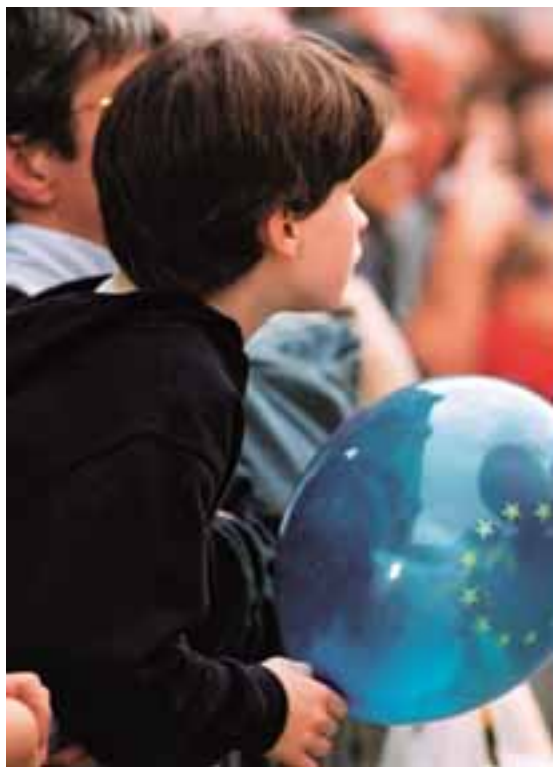
S druge strane, procena rada domaćeg rukovodstva na priključanju je u silaznom trendu. Procenat stanovništva koji se slaže sa tvrdnjom da "rukovodstvo zemlje čini ono što je potrebno da postanemo član EU-a", znatno je oscilirao tokom dve godine merenja: posle početnih 42 odsto u decembru 2002, sledi znatan skok u martu sledeće godine (61 odsto), povratak na početne pozicije (40 odsto) u decembru 2003. i dalji pad u proleće 2004. (35 odsto). Kao institucije odgovorne za povezivanje sa Evropom pre svega se opažaju ministarstva za veze sa inostranstvom/spoljne

je tim pre treba tretirati kao ozbiljan signal vlasti da poboljša komunikaciju sa građanima u ovoj oblasti.

RASPODELA NADLEŽNOSTI: Na pitanje "Ko treba da donosi odluke o važnim državnim pitanjima?", ispitanicima je ponuđeno 25 oblasti za koje treba da se opredele da li ostaju u ingerencijama naše vlade ili se o njima odlučuje na nivou Evropske unije. Građani biraju da se zajednički odlučuje na nivou Evropske unije u 17 od 25 ponuđenih oblasti.

Razmotrimo sada sistem izbora naših građana. Koja su to osetljiva pitanja, oblasti koje treba da budu ekskluzivno u nadležnosti naše vlade? Policija, sudstvo, mediji, obrazovanje, kulturna politika i poljoprivreda (da budemo precizni, mišljenja su i u ovim slučajevima podeljena, ali više je pristalica samostalnog odlučivanja). S druge strane, imamo snažnu podršku jedinstvenoj evropskoj politici u borbi protiv organizovanog kriminala, trgovine drogom i eksploatacije radne snage.

U setu ovih pitanja već godinama se nalazi

i jedna osetljiva oblast: jedinstvena valuta. To je bilo i jedno od najviše analiziranih pitanja u Eurobarometru tokom prošle decenije, pošto je gubitak nacionalne monete jedan od najtežih i najkonkretnijih gubitaka za buduće građane Unije. Kada je u Srbiji počelo snimanje javnog mnjenja, evro je već bio stvarnost i kod nas je u startu dobio natpolovičnu podršku. Uspesno uvođenje zajedničke monete pretvorilo je do tada kontroverznu temu u temu oko

Graf. 6: KAKO BI GRAĐANI GLASALI NA REFERENDUMU O ULASKU U EU

Izvor: SMMRI 2002–2004.

nati planovi o kreiranju zajedničke spoljne i bezbednosne politike ili o formiranju mesta zajedničkog ministra spoljnih poslova i evropske vojske? “Evropske teme” ostaju kod nas na nivou apstraktnih poziva na ujedinjenje, bolji standard i ukidanje viza, dok se u isto vreme prave i realizuju ozbiljni planovi o zajedničkoj politici na svim nivoima za koje je potrebno ubrzano se pripremati.

EVROPA, REFORME, REFERENDUM:

Podaci govore da se korpus proevropski orijentisanih i onih proreformne orijentacije u velikoj meri poklapa, s tim što je podrška evropskoj ideji šira i manje problematična, odnosno okuplja više ljudi. Zanimljivo je da ipak postoji nezanemarljiv procenat (20 do 25 odsto) onih koji smatraju da reforme nisu nužan prvi korak na putu ka Evropi. Podrška Evropi u

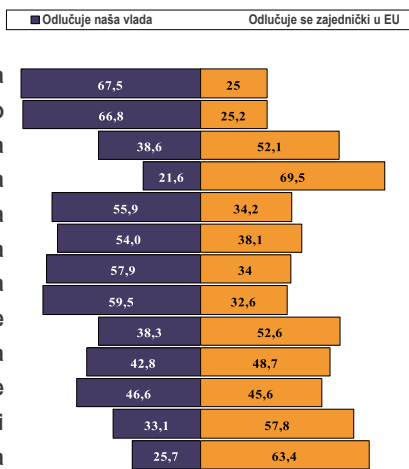
biste glasali?”, uprkos oscilacijama u poverenju u Evropu i njene institucije, kao i opštem optimizmu, ostaje iznenađujuće stabilan: 70 odsto glasova za, deset do 15 odsto protiv i isto toliko neodlučnih (ili onih koji ne glasaju).

Odgovor na ovo pitanje zahteva racionalnu odluku, procenu “za” i “protiv”, da bi se na kraju videlo da se priključivanje naše zemlje ipak smatra izborom bez stvarne alternative. Baza podrške evropskoj ideji je povodom mogućeg referenduma vrlo široka: sve generacije, pa čak i najstarije (u grupi starijih od 65 godina 58 odsto) glasale bi “za”, bez većih regionalnih razlika, mada je podrška nešto jača u urbanim nego u ruralnim sredinama.

Koliko smo mi kao država zaista udaljeni od jednog takvog referenduma predmet je drugih studija; ovo istraživanje fokusira se na “psihicke razdaljine” – očekivanja, prognoze i strahove u opštoj populaciji. Građani, na tu temu, veruju u prilično protivrečne stvari: uzdržani su u predviđanju godine ulaska naše države (ostaju imuni na različite licitacije u medijima), ali u isto vreme nisu svesni opsežnosti reformi koje tome prethode. Ulazak u Evropu jeste jedini artikulisani cilj države u budućnosti, ali u isto vreme poverenje u njene institucije prilično je nisko.

Da se ne bavimo dalje suprotstavljenim uverenjima i njihovim očiglednim uzrocima, već da odredimo u čemu su problemi u komunikaciji sa našom zbunjenoj javnošću: tranzicijom strpljenje je u velikoj meri potrošeno, a očekivanja građana su velika. Najmanje popularno je tražiti od njih da se dalje odriču i uzdržavaju radi bolje budućnosti. Ipak, nijedna ideja nije tako široko podržana i neosporavana u javnosti kao što je ideja evropskih integracija. Moramo znati šta se od nas sve očekuje na putu u Evropu koja možda nije idealna, ali je jedina realna perspektiva za nas.

Autorica je asistent na Filozofskom fakultetu u Beogradu i istraživač analitičar u SMMRI-ju

Graf. 5: RASPODELA INGERENCIJA IZMEĐU NACIONALNE VLADE I EU-A

Izvor: SMMRI 2002–2004.

koje gotovo da postoji konsenzus.

Važno je, dakle, znati kako se ta raspodela vlasti u praksi realizuje i sa kojim informacijama barata prosečno obavešten stanovnik Srbije, da bi mogao da donosi odluke o nadležnostima. Da li su, recimo, široj javnosti poz-

ovom delu populacije ostaje samo deklarativna, to je podrška “bezbolnom priključivanju”, bazirana na nerealnim očekivanjima ili nedostatku informacija.

Odgovor na pitanje “Kad bi se sutra održao referendum za ulazak naše zemlje u EU, kako

Od "kosovskog mita" ka evropskoj Srbiji

O tome kako se, kroz programe obuke državnih službenika, informisanje javnosti i pomoć nevladinim organizacijama menjao stav naših građana o Evropskoj uniji i podsticala evropska integracija Srbije i SCG, govore tri energične i uspešne žene

"U SCG postoji socijalni, ali ne i politički konsenzus o Evropi", u više navrata je isticala dr Jelica Minić, savetnica u Evropskom pokretu Srbije i glavni koordinator novouspostavljenog Fonda za evropske integracije. Kako građansko društvo može uticati da se postigne i ovaj politički konsenzus, i kako tome doprinosi Fond?

"U Srbiji i Crnoj Gori postoji većinska podrška građana za evropsku integraciju. Ta podrška varira po periodima i različitim metodologijama istraživanja, ali je stabilno visoka na nivou od oko 70 odsto građana, a dostiže i preko 80 odsto u proleće 2004, kad je Evropska unija dobila deset novih zemalja-članica. Ipak, u Skupštini Srbije, prilikom glasanja o Rezoluciji o pridruživanju Srbije EU-u, ostvarena je samo tanka većina. Radikalna stranka i Socijalistička partija Srbije omogućile su

kao prepreke za punu i безусловnu podršku", kaže Jelica Minić.

"Građansko društvo igra izuzetno značajnu ulogu u pomeranju granica i otklanjanju blokada u političkom životu Srbije. Takvu ulogu je igralo i devedesetih godina, a igra je i sada. Po svoj prilici, njegova uloga će biti neophodna pri postojećem balansu snaga još duže vreme. Od kratke sublimacije političke borbe devedesetih: rušenje Miloševićevog režima (sa svim onim što je on predstavljao), današnja parola je: evropska integracija. Ne zato što je ulazak u EU lek za sve, nego zato što buduće članstvo predstavlja glavni orijentir za sve teške i mukotrpne reforme kroz koje ova zemlja prolazi i moraće da prođe. Na tom pravcu su svi oko nas i bilo bi samoubilački veslati protiv struje i još protiv veslača koji su u istom čamcu. Ako srpski političari obožavaju smrt i propast, da bi bili dostojni kosovskog mita, građani ne dele takve preokupacije. Oni žele samo miran život i bezbednu budućnost za svoju decu", ističe dr Minić.

Fond za evropske integracije

Fond za evropske integracije namenjen je podršci građanskog društva u SCG u širenju informacija, organizovanju javnih debata i edukaciji za evropsku integraciju i regionalnu saradnju. Ovaj fond, koji je formirala Evropska agencija za rekonstrukciju, a kojim operativno rukovodi Evropski pokret u Srbiji, omogućio je da 45 organizacija u zemlji preuzme važnu ulogu širokog informisanja i edukovanja građana o tome zašto je važna evropska integracija i koliko je regionalna saradnja njen bitan sastavni deo. Među tim organizacijama su u većem broju nevladine organizacije, ali i javne ustanove kao što je Univerzitet i druge obrazovne institucije, kulturne ustanove, biblioteke itd.

"Ono što izaziva veliko poštovanje jeste da je od 218 prijavljenih projekata 120 bilo veoma kvalitetno, odražavajući puno razumevanje institucija koje su učestvovala na konkursu na temu kako treba približiti građanima

složenu priču o evropskoj integraciji. I još jedna napomena: mladi su najčešća ciljna grupa. Znači da se u civilnom društvu prelama opšti stav građana da je najvažniji argument u prilog evropske integracije to što ona otvara bolju perspektivu za mlade generacije", ukazuje naša sagovornica.

Obuka javne administracije

Više istraživanja javnog mnjenja, sprovedenih u protekle dve godine, pokazala su velik stepen nepodudarnosti između opredeljenosti naših građana za evropsku integraciju, i njihovog poverenja u sposobnost državne administracije da taj poduhvat izvede kako treba. Svega trećina, odnosno četvrtina žitelja SCG veruje da su državni službenici u stanju da rade u skladu sa evropskim standardima i da uspešno obavljaju zadatke koji proističu iz procesa približavanja Evropskoj uniji.

Da li su u pravu, pitamo dr Tanju Mišević, docenta na Fakultetu političkih nauka u Beogradu i direktorku Odeljenja za evropske studije Instituta G 17, a postoji i poseban razlog što smo se obratili upravo njoj. Ona je bila glavni koordinator nedavno završenog jednogodišnjeg programa obuke državne administracije SCG za poslove sa EU-om.

"Verujem da zaista ima mnogo toga što bi javna uprava državne zajednice i obe republike trebalo da sazna i nauči o organizaciji, funkcionisanju EU-a i odnosima sa našom zemljom, ukoliko želi da uspešno radi na "evropskim" poslovima i ispuni očekivanja građana. Dvosemestralna obuka u koju je bilo uključeno 120 polaznika iz svih ministarstava državne zajednice (najviše iz Ministarstva odbrane) i većine republičkih ministarstava pokazala je da u administraciji zaista postoje spremnost i želja da se ova oblast savlada, kao i sposobnost da se to učini brzo i efikasno. Problem je, nažalost, što ne postoje finansijske mogućnosti da se obuka sprovede za sve službenike.

Prvi takav program koji je kod nas bio organizovan, u Beogradu i Podgorici (a moram da kažem da su kasnije ovaj naš "recept" primenili i u Hrvatskoj i Makedoniji), angažovao je velik broj domaćih i stranih predavača, uglednih profesora i stručnjaka sa Fakulteta političkih nauka i drugih fakulteta Univerzite-

DR JELICA MINIĆ

izlaskom iz skupštinske sale usvajanje rezolucije, ali je nisu podržale. Radikalna stranka i dalje vrši opstrukciju svake proevropske inicijative, dok Socijalistička partija nastoji da se konstruktivno uključi u proevropski blok, uz izdavanje za njih spornog pitanja Haga

DR TANJA MIŠĆEVIĆ

ta u Beogradu, ali i Univerziteta u Podgorici, Novom Sadu, Nišu, Kragujevcu... odnosno iz Evropskog koledža u Brižu (Belgija). U prvom semestru obrađena su osnovna pitanja funkcionisanja EU-a, njenih institucija i odnosa sa SCG, a u drugom su teme bile zajedničke spoljne politike EU-a, pregovaranje, moderne administrativne prakse i veštine... Dve trećine polaznika završilo je oba semestra, a trećina su bili oni koji su već imali izvesna znanja koja su samo želeli da dopune”, navodi dr Mišćević.

“Tokom obuke utvrdili smo da mladima, doduše, nedostaju iskustvo i poznavanje funkcionisanja državnog aparata, ali da imaju više znanja o samoj Evropskoj uniji, dok je kod starijih obrnuto: među njima je bilo najviše onih koji su malo i nedovoljno znali o EU-u, nisu govorili strane jezike i slabo su koristili kompjutere, iako su efikasno radili svoj posao i umeli neku zamisao uspešno da ‘provuku’ kroz sistem.

I na jednoj i na drugoj strani bilo je dosta zabluda o Uniji. Na primer, stariji su pre početka obuke često Evropsku uniju videli kao ‘neprijatelja’ i bili veoma skeptični prema ispunjenju obaveza koje zemljama članicama Unije ‘diktira’ Brisel (‘nemojte mi reći da Nemačka u svemu sluša Brisel!’). Takođe su zazirali i od toga šta nas (odnosno buduće članice EU-a) čeka u procesu pregovaranja. Mladi su imali zabluda o međunarodnoj ulozi Unije, a naročito o njenom odnosu prema državama koje žele da joj pristupe.

Sve ove predrasude su, međutim, brzo i uspešno otklonjene, i verujem da bi, uz malo bolju “prosvećenost” šire javnosti, i ostali gra-

đani SCG lako dopunili svoje evropsko opredeljenje i adekvatnim znanjima o Uniji kojoj žele da pristupe. A podizanjem znanja podiže se i nivo razumevanja obaveza koje moramo da ispunimo, i sposobnost da se obave ti zadaci”, kaže dr Tanja Mišćević.

Prvi akademski “evropski” program

Beogradska otvorena škola (BOŠ) nevladina je obrazovna institucija kroz koju je, od osnivanja 1993. pa do danas, prošlo dvanaest generacija studenata. Njene dvosemestralne programe pohađalo je više od 600 najboljih studenata Univerziteta u Beogradu, dok je u ostalim centrima BOŠ-a dodatno obrazovanje steklo na hiljade ljudi iz zemlje i regiona, a među njima i oni koji će svojim daljim radom odlučujuće uticati na nastavak procesa evropske integracije.

“Značajan deo programâ koje smo stvarali bio je usmeren na evropske studije. Znali smo da svet sa kojim smo u nesporazumu treba pre svega poznavati, izučavati i razumeti, a zatim uložiti ogroman napor da se naši građani obrazuju u tome šta evropska integracija Srbije menja i na koji način doprinosi kvalitetu naših života.

U vreme velikog građanskog protesta, u proleće 1997, organizovali smo prvi akademski program evropskih studija za studente BOŠ-a. Program je naredne godine nastavljen organizacijom tri jednonedeljna intenzivna kursa o različitim aspektima evropskih integracija, u saradnji sa predavačima Evropskog univerzitetskog instituta iz Firence. Od jeseni 2000, jednosemestralni programi evropskih studija i izučavanje neposrednog okruženja Srbije (Balkana) prerasli su u jednogodišnji akademski program “EU i Balkan”. Danas ovaj program čini okosnicu bavljenja evropskim i regionalnim integracijama kao akademskom disciplinom u BOŠ-u, i najboljim studentima univerziteta u zemlji nudi znanja o pravnom, ekonomskom, političkom i kulturnom aspektu funkcionisanja EU-a i o našem mestu u procesu integracija”, kaže Vesna Đukić, direktorka BOŠ-a.

Posle demokratskih promena 2000. i otva-

ranja društva za šire evropske i regionalne integrativne procese, osetila se potreba za novim informacijama i BOŠ je ponudio svoj originalni odgovor – četvorodelnu seriju profesionalnih obrazovnih TV emisija pod nazivom “Budućnost i Evropa”. Premijerno su prikazane 2001. na B 92/Anem mreži nezavisnih medija, a zatim na državnim televizijama Srbije i Crne Gore i više lokalnih televizija. Više stotina video kasete sa snimljenim emisijama distribuirano je bibliotekama, školama, političkim strankama i nevladinim organizacijama. Projekti: “Evropska unija – Srbija: od isključenja do integracije”, “Proslava Dana Evrope u Budvi”, “Evropa: juče – danas – sutra” i mnogi programi učenja na daljinu, putem interneta, iz oblasti evropskih integracija realizovani su uz učešće domaćih stručnjaka i stranih diplomata, predstavnika političkih stranaka i nevladinih organizacija.

“Naši studenti i ostali korisnici obrazovnih programa danas su angažovani u državnom sektoru, političkim partijama, nevladinim organizacijama, profitnom sektoru, na univerzitetima, i baš sa tih pozicija pokušavaju da primene svoja znanja. Oni su spremni da svoj rad stalno usavršavaju, nadograđuju i istovreme-

VESNA ĐUKIĆ

no da korektivno deluju na društvo koje nošeno siromaštvom, neznanjem i predrasudama doživljava Evropu kao stranca.

Dakle, ako je funkcija škole da proizvede znanje, a funkcija znanja da unapredi i doprinese ostvarenju humanog okruženja, onda je BOŠ ne jedini, ali svakako vrlo bitan segment tog “proizvodnog procesa”, posebno u regionu Zapadnog Balkana. Jedino tumačeći Evropu, učeći o njoj, težeći evropskim vrednostima, i sami možemo postati Evropa”, ističe Vesna Đukić.

Kako vidimo Evropu

Broj tekstova u najvećim dnevnim i nedeljnim novinama o odnosu s Haškim tribunalom ili o unutrašnjim političkim prilikama desetostruko je veći od broja tekstova posvećenih Evropi

PIŠE: VELIMIR
ČURGUS KAZIMIR

Koliko ima Evrope u našim medijima? Sudeći po popularnoj štampi, Evropa oličena u manifestacijama bogatstva, raznovrsnosti i bizarnosti, sve protkano ličnim pričama o glumcima, sportistima, bogatašima, političarima i modnim hitovima – naprosto je preplavila celokupan medijski prostor. Šta se, međutim, dešava kad razgrnemo ovu popularnu scenografiju skandala i šund ikonografije? Kako nam izgleda ta druga, svakodnevna i obična Evropa? Kakvo mesto ona ima u našim medijima?

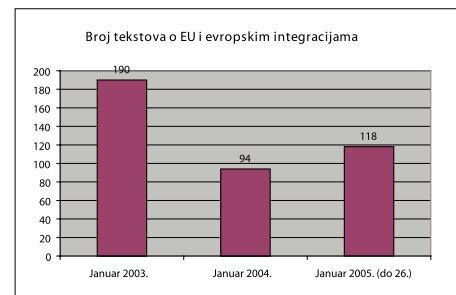
Na to pitanje pokušali smo da odgovorimo analizirajući najveće štampane medije (nacionalne dnevne i nedeljne novine) tragajući za temama koje su direktno vezane za pojam Evrope i Evropske unije (EU), kao i za procese evropske integracije. To znači da nismo analizirali učestalost pojma Evropa i Evropska unija, već smo se bavili temama koje su suštinski vezane za njih. "Guranje" Evrope i EU-a u novinske tekstove i rubrike, od kulture i sporta do unutrašnje politike, nešto je sasvim drugo od ozbiljnog bavljenja onim što predstavljaju Evropa i EU.

Već na prvi pogled jasno je da su u pitanju tekstovi čiji je broj, u odnosu na druge teme,

veoma mali. Broj tekstova na temu odnosa sa Haškim tribunalom, ili o unutrašnjim političkim prilikama, desetostruko je veći od broja tekstova posvećenih Evropi. Ista je situacija i sa fudbalom, najpopularnijom sportskom temom. Lepo je igrati fudbal u Evropi, ali nije posebno zanimljivo kakva pravila igre, čak i u fudbalu, važe u Evropi.

Evropska unija je kod nas najčešće prisutna preko svojih predstavnika. Putnik-predstavnik Havijer Solana najpoznatiji je Evropljanin, sudeći po broju tekstova u kojima se pominje. Naši odnosi sa Evropom direktno zavise od međunarodne aktivnosti. Nekoliko uzastopnih susreta i sastanaka naše političke elite i evropskih predstavnika dovešće do povećanja broja tekstova, ali neće ništa bitno promeniti u odnosu na recepciju i razumevanja Evrope i "evropskih" pravila. Žanrovski posmatrano, najveći je broj vesti i izveštaja, a vrlo malo tekstova koji predstavljaju istraživačke rubrike teme. Ocena da je upoznavanje najšire publike sa Evropom, njenim svakodnevnom životom i pravilima koja vladaju u njoj nešto krajnje besplodno i izlišno do te mere je razvijena da čak i ozbiljne novine nerado ustupaju svoj prostor ovim temama. Osim ako nisu u pitanju dotirani dodaci.

Koliko su žanrovi siromašni, još su siromašnije teme. Upoređivali smo januar 2003, 2004. i 2005. godine prema naslovima koji su

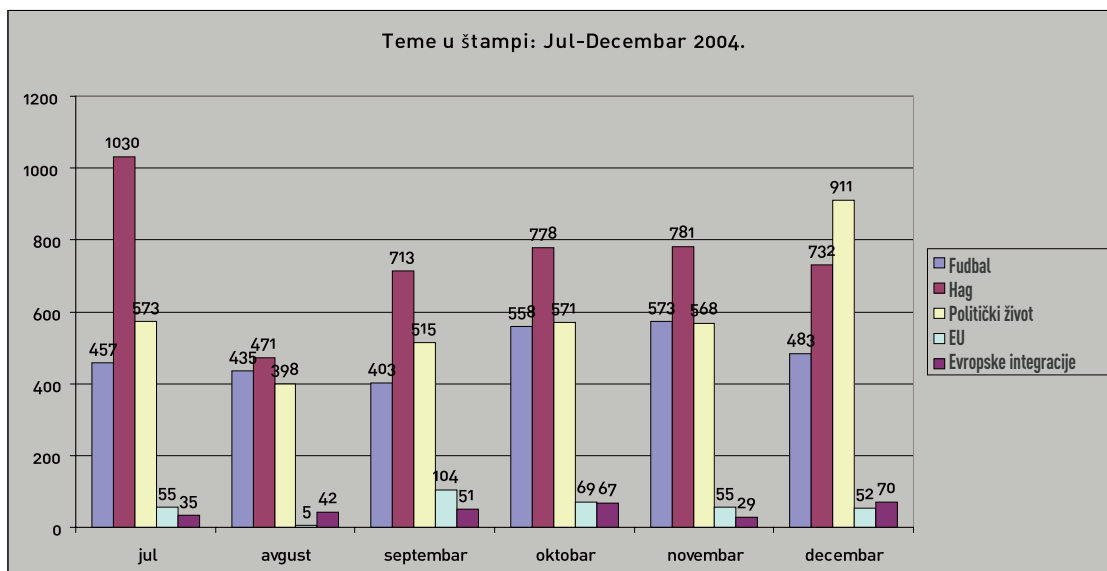
krasili naslovne strane dnevnih novina. Nije neko veliko iznenađenje da je u pitanju pet-šest varijanti jednih te istih naslova koji se mogu koncentrisati na sledeće teme: odnosi Srbije i Crne Gore, rad na studiji o izvodljivosti, problem Kosova i – odnos prema Haškom tribunalu. Odnos prema Haškom tribunalu nije, u stvari, bio prisutan kao noseća tema januara 2003. i 2004. godine. Hag je nova tema u januaru 2005. Toliko o inventivnosti naših medija, ali i političara.

Da li, međutim, i sama Evropa – ma šta to značilo – čini dovoljno da bi do građana Srbije i Crne Gore stigle prave, suštinske informacije o njoj? Postoji li uopšte neka strategija po ovom pitanju? Bilo bi logično da tome najveću brigu posvećuju Evropska agencija za rekonstrukciju, Delegacija Evropske komisije i OEBS. Nažalost, to nije slučaj. Iz nekih je razloga prilično nevažno ne samo da se građani SCG upoznaju sa onim šta je stvarno Evropa, nego i koliko je ta ista Evropa uložila u SCG. Kao da postoji izvesna rezervisanost da se o tome otvoreno priča. Zbog toga nije nimalo čudno da se više zna o eventualnim zloupotrebama tendera Evropske agencije za rekonstrukciju nego o onome šta je ona uradila.

Pitanje PR-a Evrope nije nešto o čemu može da odlučuje nevladin sektor. To je pitanje koje se ne može raditi na pravi način bez direktne i obostrane saradnje vlasti SCG i Brisela. Baš kao što se i odnos prema Haškom tribu-

nalu ne može menjati pojedinačnim naporima ljudi iz nevladinih organizacija, kulture i medija. Za bolji uvid u ono što se dešava u Hagu, pa i u Evropi, moraju biti zaduženi i država i državni mediji. I mora postojati jasan interes Evropske unije da se povoljan odnos prema njoj ispuni suštinskim informacijama. Nije, naime, dovoljno da većina građana Srbije želi da postane ravnopravan deo Evrope.

Autor je direktor Medijske dokumentacije Ebart

Evropa kao džoker

Od "evropskog puta Srbije" neki političari pokušavaju da naprave svoj privilegovani ideološki zabran, a, prema potrebi, i odlučujuće predizborno oružje

PIŠE: ĐORĐE VUKADINOVIĆ

"Evropski kurs", "put u Evropu", "ulazak u EU" i ine "evroatlantske" integracije obavezna su mantra srpskog tranzitološkog vokabulara nakon 5. oktobra. Posle kraćeg kolebanja, pomenutu mantru prihvatili su čak i petooktobarski gubitnici koji, uz sve manju nelagodu, počinju da se utrkuju sa tzv. demokratskim blokom u dokazivanju sopstvene lojalnosti evropskoj opciji i nastoje da pokažu kako su, uprkos ponekim nevernim tomama u zemlji i inostranstvu, upravo oni ta politička snaga koja će Srbiju konačno uvesti u žučeno evropsko okrilje. S druge strane, njihovi politički protivnici tu im pretenziju osporavaju, pokušavajući da od "evropskog puta Srbije" naprave svoj privilegovani ideološki zabran, a, prema potrebi, i odlučujuće predizborno oružje. Pri tome, samu proevropsku orijentaciju niko ne dovodi u pitanje. U ovom nastojanju, čini se, postoji puna saglasnost između političke elite i "narodnih masa", što se u mnogim drugim slučajevima, na primer kad je reč o poboljšanju životnog standarda ili platama narodnih predstavnika, baš ne bi moglo reći.

Naime, sva više ili manje relevantna istraživanja javnog mnjenja pokazuju postojano visok nivo entuzijazma javnosti prema orijentaciji zemlje ka ulasku u Evropsku uniju. Štaviše, nivo te podrške bio je natpolovičan čak i neposredno nakon bombardovanja 1999. godine, u vreme kulminacije Miloševićevog izolacionizma, a brzo nakon petooktobarskog prevrata uveliko je premašio dvotrećinsku podršku. Političari, građani i agencije za istraživanje javnog mnjenja neprestano se međusobno bukvalno utrkuju u tome ko će demonstrirati veći i postojaniji uspon proevropske orijentacije, i to je jedan od retkih stavova oko kojih kao da postoji puni konsenzus u srpskoj javnosti. (Po novembarskom istraživanju NSPM-a i agencije MBI taj procenat je čak 79,1, dok je broj onih koji se protive priključenju Srbiji Evropskoj uniji pao na gotovo zanemarljivih pet procenata.) Sve u svemu, čini se da je podrška veća, a otpori manji nego u većini zemalja Evropske unije, uključujući i

njenu francusko-nemačku osovinu.

Međutim, čim se malo zagrebe ispod ovog prividnog konsenzusa, lako se pokazuje da je on delom posledica inercije, delom oportunitizma, a delom neobaveštenosti, pri čemu ne treba zanemariti ni određenu dozu licemerja, kako kod običnih građana tako i – naročito – kod njihove političke "prvaštine". Evropa je, u svoj svojoj geografskoj, kulturnoj i političkoj ambivalentnosti, za Srbe bila i ostala sinonim za nešto strano, u principu poželjno i lepo, ali uglavnom nedostupno. Prosečni Srbin, da se ne lažemo, danas u Evropu veruje tek nešto više nego što je do pre dva desetaka godina verovao u socijalizam, i nešto manje nego što je malo posle toga poverovao u "srpsku stvar". (U Evropu je, doduše, lakše verovati nego u šećernu dolinu, komunizam, ili nacionalni Eldorado, budući da za razliku od pomenutih entiteta Evropa nesumnjivo postoji, iako možda baš ne sasvim u onom liku u kojem nam je prikazuju njeni komesari i njeni lokalni prvosveštenici.)

Svi o tome govore, protivljenje nije preporučljivo, možda iz svega i proizađe neko dobro, ali samo da se od mene ne traži neki trud, napor, ili, ne daj bože, odricanje. Prevedeno na praktičan teren to znači da "mi nemamo ništa protiv Evrope". Naprotiv. Ona nam je čak na neki način draga, intrigantna i privlačna sa svojim visokim standardom, razvijenom tehnologijom, blistavim klozetima, čistim ulicama i uređenim fasadama. Ali, neka niko ne očekuje da smo zarad "uključenja u evropsku porodicu naroda" zaista spremni da se odrekemo svinjokolja, pušenja, korupcije i sitnog

šverca, da očistimo sneg ispred zgrade, okrećimo fasadu, operemo ruke ili zube.

Uostalom, u već pomenutom istraživanju, samo dva-tri pitanja niže od ovog u kome je zabeležena astronomska podrška ulasku u EU, otkrivamo da se takođe impresivnih 67 odsto anketiranih "uglavnom", ili "u potpunosti" protivi izručenju naših građana Haškom tribunalu, kao i da se gotovo polovina odlučno protivi ulasku zemlje u NATO, a više od jedne četvrtine Sjedinjene Američke Države smatra najvećim neprijateljem. Ne treba se previše čuditi, a još manje zgražavati nad ovakvim rezultatom. Pre pet godina, pod pravno i moralno vrlo neuverljivim izgovorom, NATO nas je bombardovao, a i Haški tribunal je, da se poslužimo odmerenom formulacijom Žarka Puhovskog, "dosta problematično sudište". Nije, dakle, toliko sporan, niti razočaravajući ovaj nalaz, koliko bode oči njegova nekompatibilnost sa onim prvoavedenim, navodnim proevropskim entuzijazmom srpske javnosti. Naime, sviđalo nam se to ili ne, Evropa čvrsto

stoji iza Tribunala, a, uz jedino pomena vredan izuzetak Grčke, takođe je i više-manje složno podržavala NATO bombardere.

Iz različitih razloga, međutim, malo ko želi da podseća na ovu protivrečnost. Neki "reformski" nastrojani politički faktori se, očitto, plaše da bi podsećanjem na ove neprijatne činjenice kod Srba mogao splasnuti evropski zanos, a oni ostati bez svog glavnog predizbornog aduta, dok, s druge strane, ni "patriotske snage" ne vole previše time da se bave, da ne bi pred sopstvenim biračkim telom morali da objašnjavaju svoju metamorfozu i svoju akutnu evropofiliju. Ali, u krajnjoj liniji, zapravo, i jedni i drugi strahuju da bi puno suočavanje sa pretpostavkama i implikacijama srpske proevropske orijentacije moglo ugroziti njihov politički rejting, i zato ni ne pokušavaju da razgrnu značenjsku i političku maglu koja u ovom trenutku u Srbiji obavija evropsku priču.

Kao da svima više odgovara ova opšta konfuzija (u kojoj pod "evropejstvom" može da prođe gotovo sve, u rasponu od antiamerikanizma do ideološkog pomodarstva – ili puke želje za boljim životom), nego jasno i ne retko bolno raščišćavanje, nakon kojeg bi neka buduća istraživanja u Srbiji verovatno detektovala znatno manje Evropejaca. Ali bi se barem znalo ko su oni i barem bi se sa njima moglo sugurnije računati.

Autor je glavni urednik časopisa "Nova srpska politička misao"

Hronologija evrobalkanskih integracija

DECEMBAR

28. decembar – Skupština Crne Gore usvojila je izmene Zakona o akcionom planu harmonizacije ekonomskih sistema država članica SCG.

JANUAR

12. januar – Države Zapadnog Balkana imaju evropsku perspektivu, a početak pregovora s Hrvatskom daće podstrek drugim zemljama regiona na tom putu, rekao je Žan Klod Juncker, premijer Luksemburga, države koja je od 1. januara preuzela polugodišnje predsedavanje Unijom.

– Studenti, naučnici i stručnjaci iz Srbije i Crne Gore i drugih zemalja Zapadnog Balkana odsad će mnogo lakše, po ubrzanom postupku i na duže vreme dobijati vize za ulazak na teritoriju EU-a, ako tamo idu radi usvršavanja, odlučio je Savet ministara EU-a.

– Evropski parlament je sa 500 glasova za, 137 protiv i 40 uzdržanih usvojio rezoluciju kojom se podržava Ustav Evropske unije. Dve članice Unije, Litvanija i Mađarska, pre toga su u svojim parlamentima ratifikovale ovaj ustav, a ostale će uraditi to u sledeće dve godine na isti način ili na referendumima.

13. januar – Vlada Republike Srbije izabrala je tim za pregovore sa Evropskom unijom o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Na čelu tima je potpredsednik Vlade Miroljub Labus, a ostali članovi su: Milan Parivodić, ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom, Predrag Bubalo, ministar privrede, Mladen Dinkić, ministar finansija, Slobodan Samardžić, savetnik premijera, i Radmila Miliwojević, sekretar Kancelarije za pridruživanje EU-u. Vlada će obrazovati i posebne timove za pojedine oblasti pregovaranja.

16. januar – Stipe Mesić je u drugom krugu neposrednih predsedničkih izbora ponovo izabran za predsednika Hrvatske, sa 66 odsto glasova.

18. januar – Srpski ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom Milan Parivodić objavio je početak realizacije "Susedskog programa", novog načina podrške EU-a razvoju i međuregionalnoj saradnji.

19. januar – Hrvatski Sabor je usvojio Deklaraciju o pristupanju Hrvatske Evropskoj uniji, uoči očekivanog početka pregovora sa

Unijom o članstvu, 17. marta.

25. januar – Posle Prištine, Oli Ren, komesar za proširenje EU-a, u prvoj poseti Beogradu.

OLI REN

27-28. januar – U Beogradu održan šesti sastanak predstavnika SCG i EU, u okviru tzv. unapređenog stalnog dijaloga. Predstavnici Unije izrazili su zadovoljstvo neprekidnom saradnjom i reformi, ali i ponovo naglasili da je SCG obavezna da saraduje sa Haškim tribunalom, da bi do kraja marta dobila pozitivnu ocenu u Studiji o izvodljivosti.

– Evropska komisija odlučila je da, u okviru programa INTERREG, sa 50,5 miliona evra podrži razvoj prekogranične saradnje italijanskih jadranskih provincija i četiri države Zapadnog Balkana (SCG, Hrvatska, BiH i Albanija).

28. januar – Predstavnici Evropske unije i NATO ocenili su da je dobrovoljna predaja optuženog generala Vladimira Lazarevića Haškom sudu "korak u dobrom pravcu ka očekivanoj potpunoj saradnji" vlasti u Beogradu s Tribunalom u Hagu, ali i da "svi optuženi generali" moraju izaći pred međunarodnu pravdu.

31. januar – Završena višednevna poseta Misije Evropskog parlamenta za utvrđivanje činjeničnog stanja o položaju nacionalnih manjina u Vojvodini. Šef misije Doris Pak izjavila je da vlasti u Srbiji ozbiljno shvataju etnički motivisane incidente u Vojvodini i da su rešene da spreče njihovo ponavljanje.

– Savet ministara EU-a je ponovo od drža-

va Zapadnog Balkana zatražio punu saradnju sa Haškim tribunalom i podržao nedavne (iz decembra 2004) sankcije visokog predstavnika Ešdauna prema Republici Srpskoj zbog izostanka te saradnje. Savet je, takođe, produžio period zabrane ulaska u EU nekim građanima Makedonije, koji se smatraju ekstremistima, a i proširio listu osoba iz BiH prema kojima se primenjuju iste restriktivne mere zbog nesaradnje sa Haškim tribunalom.

31. januar – Predstavnici BiH, Hrvatske i SCG potpisali su u Sarajevu Deklaraciju o rešavanju izbegličkih i raseljeničkih pitanja. Tri države su se obavezale da stvore pravne, proceduralne i druge pretpostavke za povratak ili integraciju izbeglica.

FEBRUAR

1. februar – Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Hrvatske i Evropske unije stupio je na snagu, više od tri godine nakon što je potpisan (29. oktobra 2001). Ratifikacija je trajala dugo jer je više članica Unije bilo nezadovoljno saradnjom Hrvatske sa Haškim tribunalom. Iako je u decembru prošle godine Savet EU-a odredio 17. mart za početak pregovora o članstvu Hrvatske u Uniji, zvaničnici EU-a kažu da će pregovori početi samo ako pre toga bude uhapšen i Tribunalu izručen optuženi general Ante Gotovina.

– Glasovima 79 od ukupno 92 poslanika slovenački parlament je ratifikovao Ustav EU-a. Pre Slovenije to su već uradile Litvanija i Mađarska.

3. februar – Spoljnopolitički odbor Evropskog parlamenta pozvao je EU da usvoji jasniju strategiju za Balkan i omogući plan za integraciju "korak po korak", a zemlje regiona da ispunjavanjem postavljenih uslova olakšaju taj proces.

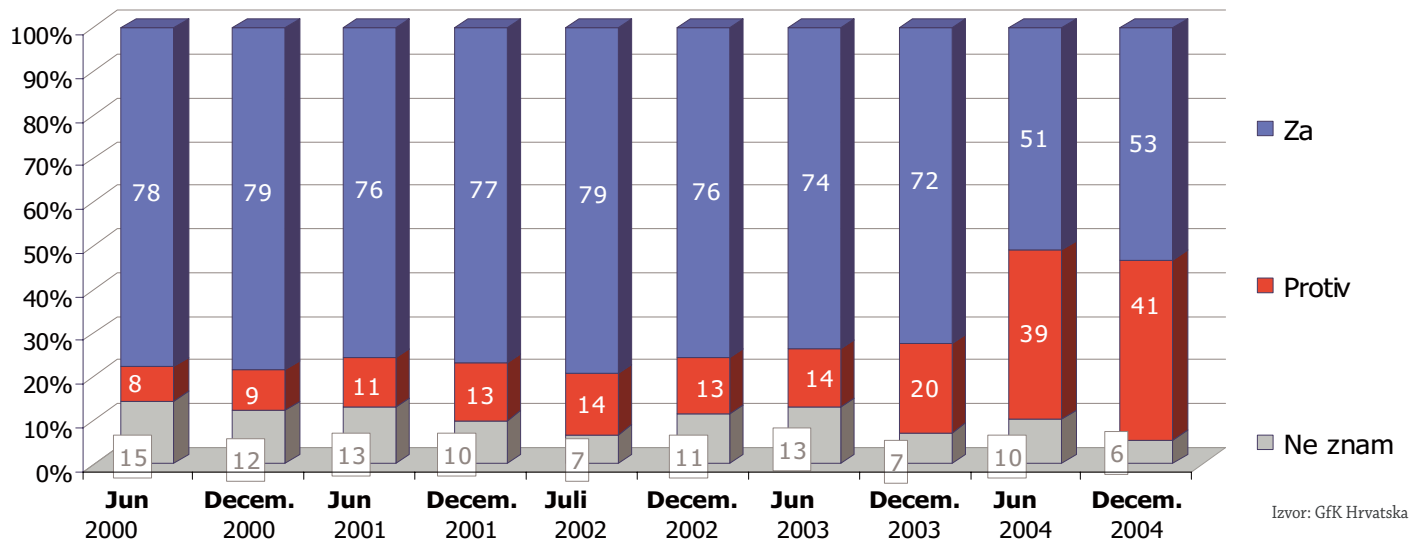
9. februar – Odbor za evropske integracije Skupštine Srbije usvojio je Izveštaj Vlade Srbije o toku sprovođenja akcionog plana za realizaciju prioriteta iz evropskog partnerstva.

15. februar – Generalni savet Svetske trgovinske organizacije (STO) osnovao je posebne radne grupe za Srbiju i za Crnu Goru, čime je i praktično započeta procedura za njihov zaseban prijem u ovu međunarodnu organizaciju. Srpski ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom Milan Parivodić izjavio je da očekuje da Srbija bude primljena u STO 2008. godine.

– Sa 46 glasova za i 32 protiv Pero Bukejlović is Srpske demokratske stranke izabran je za predsednika Vlade Republike Srpske.

Evropa u brojkama

Uporedni rezultati istraživanja za i protiv članstva Hrvatske u EU

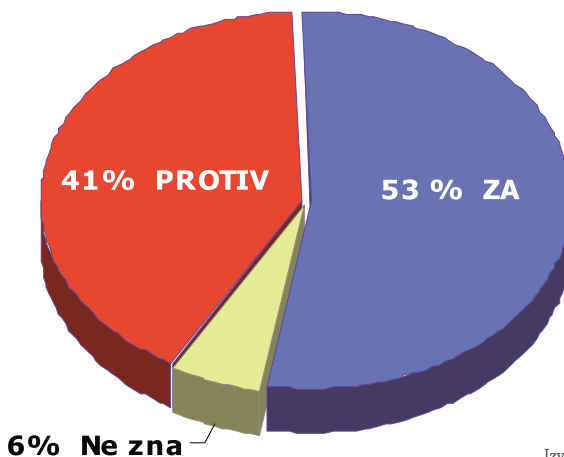

Hoćemo li i mi hrvatskim – evroskeptičnim – stopama?

Za samo četiri godine procenat građana Hrvatske koji su za priključenje Evropskoj uniji drastično je opao, a istovremeno je znatno povećan procenat onih koji se tome protive. Dok je u decembru 2000. čak 79 odsto ispitanika bilo raspoloženo za priključenje, u decembru 2004. takvo opredeljenje deli samo 53 odsto njih. Protivnici priključenja narasli su u tom periodu sa devet na 41 odsto! Najveći pad evroatuzijazma zabeležen je tokom 2004. godine, kada je Hrvatska napravila takozvani veliki troskok u odnosima sa Unijom: EU je prvo u aprilu usvojila pozitivno mišljenje o hrvatskoj kandidaturi za članstvo, zatim je u junu ova zemlja zvanično postala kandidat, da bi u decembru bio određen i datum početka pregovora sa njom (17. mart 2005).

Trend opadanja popularnosti Evropske unije – upravo onda kad su na dnevnom redu konkretni pregovori i ispunjavanje sve većih zahteva – politički je, naravno, opasan, ali je i karakterističan za većinu država koje su pristupale Uniji. Na mesto natprosečne popularnosti brže ili sporije obično stupa evroskeptičizam i evrofobija. U Hrvatskoj se ovaj fenomen uglavnom objašnjava povećanom informisanošću građana, u šta spada i sve jasnije sagledavanje ukupne cene pristupanja, tj. ustupaka koji se moraju dati. U tom kontekstu pojedine socijalne grupe shvataju da će upravo one biti glavni gubitnici evropeizacije i više ne kri-

Za i protiv ulaska Hrvatske u EU — decembar 2004.

ju da žele da brane svoje interese. Zato se u istraživanju javnog mnjenja iz decembra 2004. smanjio broj neopredeljenih.

Jeste li za ili protiv uključivanja Hrvatske u EU, pod tim uvjetima?"

Tome je doprinelo i samo pitanje iz istraživanja, koje otvoreno nabraja glavne žrtve koje se od građana traže, uključujući i saradnju s Haškim tribunalom. Građani su odgovarali na sledeće pitanje, koje preporučujemo i našim istraživačima javnog mnjenja:

“Evropska unija postavlja pred sve zemlje određene ekonomske, pravne i političke uvjete za uključivanje u Uniju. Neki od uvjeta su otvaranje tržišta, reforma pravnog i gospodarskog sustava, uvođenje novih zakona, saradnja s Haškim sudom i sl.

Svi Crnogorci za Evropu?

U Crnoj Gori je, kao i u Srbiji, opredeljenje za pristupanje Evropskoj uniji mnogo manje jasno, ali i dalje izuzetno veliko, sudeći po najnovijem istraživanju podgoričkog CEDEM-a. Podrška članstvu u Uniji je, generalno posmatrano, izuzetno visoka: čak 78,9 odsto. Protiv takve opcije je samo 6,1 odsto građana Crne Gore, dok 15 procenata stanovništva o tome “nema određeno mišljenje”. Dva suprotstavljena politička bloka u ovoj republici – protivnici i zagovornici očuvanja državne zajednice – razlikuju se, doduše, u stepenu opredeljenosti za članstvo u EU-u, ali ne i u jasnom pozitivnom stavu. Valjda se zato politički pokreti i jednih i drugih nazivaju “evropskim”. Sa 92,8 odsto “za”, crnogorski “suverenisti” su gotovo listom za EU, dok su “unionisti” nešto manje zagrejani: u januaru 2005. godine 71,6 odsto njih se opredelilo za tu opciju. Nije, čini se, uopšte nevažno da je evroatuzijazam potonje grupe u padu: samo tri meseca ranije, u oktobru 2004. godine, za EU je bilo opredeljeno čak 8,2 odsto više onih koji su za očuvanje SCG.

Pojmovnik EU i evropskih integracija

Evropeid, -ida: po dr Radomiru Aleksiću, pripadnik ljudske rase (koja živi u Evropi i drugde) čije su osnovne odlike: svetla boja kože, meka kosa, visoko ravno čelo i dr.

Evropeizam: prema istom izvoru, ono što je karakteristično za evropsku kulturu, evropske jezike i sl.; težnja za usvajanjem takve kulture.

Evrocentrizam: po Jovanu Ćirilovu, uverenje da je Evropa u svemu (kultura, politika i druge oblasti) centar sveta.

Evrofil: onaj koji voli Evropu ili je prijatelj Evrope. U užem značenju: onaj ko želi da smanji ovlašćenja vlade na nacionalnom nivou i poveća, na račun toga, ovlašćenja na nadnacionalnom nivou, tj. ovlašćenja EU. Evrofilu veruju da koristi od dalje podele suverenosti između ova dva nivoa nadmašuju štetu. Termin evrofilija danas se često upotrebljava u pežorativnom smislu, da opiše bezuslovnu ili iracionalnu "ljubav" prema integraciji. Za one koji se prema evropskim integracijama opredeljuju uzimajući više u obzir prednosti i nedostatke uobičajeno se kaže da su **proevropski** orijentisani, ili da su **evroentuzijasti**.

Evroskeptik se protivi prenošenju suverenosti na organe Evropske unije i u načelu ne očekuje ništa dobro sa te strane (zato se ponekad naziva i **evropesimistom**). Češki predsednik Vaclav Klaus jedan je od najpoznatijih savremenih "evroskeptika". On sebe, međutim, naziva **evrorealistom**. Takvo (samo)imenovanje primenjuju i drugi koji žele da naglase da su skloni blagom a ne radikalnom evroskeptičizmu, odnosno da hoće neke promene strukture i funkcionisanja Unije, a ne njeno ukidanje. Osnovna zamerka evrorealista EU-u jeste da demokratija ne može da funkcioniše na nadnacionalnom nivou. Oni Uniji takođe zameraju preveliko administriranje.

Osim u mnogim političkim partijama i nevladinim organizacijama, evroskeptici su organizovani i unutar Evropskog parlamenta (EP). **Grupa nezavisnost i demokratija** stvorena je 20. jula 2004, odmah posle poslednjih izbora za EP, ima 37 poslanika iz nekoliko država, a naslednica je Grupe Evrope demokratija i razlika.

Evropa na mreži

Ako vam, pored svih cifara, tabela i grafikona u ovom broju "Evropskog foruma" i dalje nije dosta procena o evropejstvu naših građana, svratite do sajtova domaćih agencija koje se bave istraživanjem javnog mnjenja. Za početak pogledajte kompletne rezultate više istraživanja Stratedžik marketinga o popularnosti Evropske unije u Srbiji, od maja 2002. do septembra 2004, na internet stranici Kancelarije Vlade Srbije za pridruživanje EU-u: <http://www.seio.sr.gov.yu/code/navigate.asp?Id=89>.

Evropski pokret u Srbiji (www.emins.org) poslednjih je nedelja na svoj sajt stavio rezultate nekoliko korisnih istraživanja javnog mnjenja, koje je naručio, a među njima je i ono o međunarodnoj zajednici i odnosima Srbije i Crne Gore. Uradio ga je Centar za politikološka istraživanja i javno mnjenje Instituta društvenih nauka (www.cpijm.org.yu). Evo još dve korisne adrese sa sličnim sadržajem, ali sa više "domaćih" tema: Centar za proučavanje alternativa (www.cpa-cps.org.yu) i Nova srpska politička misao – www.nspm.org.yu – na ovom poslednjem možete videti šta o stavovima stanovnika Srbije zaključuje agencija "Marten Bord internešenel".

Da biste saznali kako se naša država priprema da ubedi građane da je Evropska unija "cool", proširite dalje po sajtu već pomenute Kancelarije za pridruživanje, jer se tamo nalazi nova (iz decembra 2004) "Strategija komunikacije Vlade Republike Srbije o procesu stabilizacije i pridruživanja državne zajednice Srbije i Crna Gora Evropskoj uniji" (www.seio.sr.gov.yu/code/navigate.asp?Id=57). Ako hoćete da vidite kako to radi hrvatska vlada, onda konsultujte http://www.mei.hr/Download/2002/06/11/Komunikacijska_strategija.pdf.

A da ni stanovnicima članica Evropske unije nije lako da budu Evropljani, možete se uveriti iz Eurostatovog januarskog istraživanja javnog mnjenja, koje pokazuje koliko se u samoj Uniji malo zna o njenom Ustavu (http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/ebs/ebs214_en_first.pdf). Verovatno se ni o državnim ustavima ne zna mnogo više, ali problem je u tome što će za ovaj evropski morati da glasaju poslanici u nacionalnim parlamentima, ili građani na referendumima. Pošto se "situacija intenzivira", jer "ne" u samo jednoj zemlji može uskoro da potpuno iskomplikuje funkcionisanje cele Unije, EU je upravo odlučila da odvoji osam miliona evra za informisanje stanovništva o Ustavu. Pare su, kažu u Briselu, namenjene "za sve osim za propagandu". Dobrim proizvodima valjda i ne treba mnogo propagande.

Beogradski centar za evropske integracije (BeCEI) okuplja domaće i strane stručnjake koji se bave istraživanjima, obrazovanjem i izdavaštvom u oblasti političkih, bezbednosnih i ekonomskih reformi, neophodnih za evropske integracije naše zemlje.

e-mail: info@becei.org, **web:** <http://www.becei.org>

Kontakt: dr Jovan Teokarević, direktor

Fondacija "Friedrich Ebert" je institucija koja daje doprinos razvoju pluralizma, pravne države, socijalne pravde i nenasilnom rešavanju konflikata u državi i društvu. Transformacija društva i razvoj demokratije, unutrašnji i spoljni procesi integracije Srbije, pravne, ekonomske i socijalne reforme oblasti su delovanja beogradske kancelarije ove Fondacije.

e-mail: fes.bgd@fes.org.yu, **web:** www.fes.org.yu

Kontakt: Dr Heinrich Sassenfeld, koordinator projekta za Srbiju i Crnu Goru

Mesečnik "Evropski forum" je izdanje **Beogradskog centra za evropske integracije** i redovni je dodatak nedeljnika *Vreme*.

Osnovale su ga u januaru 2003. godine tri nevladine organizacije: *Pax Christi Holandija*, *BeCEI* i *Centar za razvoj Srbije*.

Urednici: Aleksandra Mijalković i dr Jovan Teokarević

Adresa: Vitanovačka 23, Beograd, Srbija i Crna Gora

tel/fax: 011/2464-180, **e-mail:** info@becei.org, **web:** www.becei.org

Ovaj broj je objavljen uz finansijsku pomoć **Fondacije "Friedrich Ebert"**

Štampa: Rotografika, Subotica